

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਪ੍ਰੇਮ-ਜਿਤਾਂ

ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ

ਪੰਡਤ ਸ਼ਿਵਦੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ

ਤੇ

ਰਾਜਾ ਫਤਹਿ ਚੰਦ ਮੈਣੀ ਦਾ ਉਧਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ, ਗੰਗਾ ਦਾ ਕਨਾਰਾ, ਠੰਢੀ ਠੰਢੀ ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਉਠਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦਿਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਜਦ ਵਿਚ ਲਿਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਵਣਜਾਰਾ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਮਗਨ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਨੇਤਰ ਬੰਦ, ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਜਲਾਲ, ਮੂੰਹੋਂ ਕਹੇ ਬਿਨਾਂ ਅੰਦਰਲੇ ਭੇਦ ਹੰਝੂਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੰਦਰ ਦਾ ਬਿਰਹਾ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਬਣ ਕੇ ਅੱਖੀਆਂ ਤੋਂ ਟਪਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਬਿੱਤ

ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਨਾਰੇ ਬੈਠਾ ਲਾਇਕੇ ਸਮਾਧੀ ਕੋਈ
'ਹਰੇ ਰਾਮ, ਹਰੇ, ਹਰੇ ਰਾਮ' ਹੈ ਪੁਕਾਰਦਾ
ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਜਲਾਲ ਅਤੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨੀਰ ਜਾਵੇ
ਗਰਮ ਗਰਮ ਹੰਝੂ ਠੰਢੇ ਵਹਿਣ ਵਿਚ ਠਾਰਦਾ
ਰੱਬ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਹੈ ਪਛਾਣ ਲਿਆ
'ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ' ਕੂਕੇ ਬੈਠਾ ਬੱਧਾ ਪ੍ਰੇਮ-ਤਾਰ ਦਾ

‘ਸੀਤਲ’ ਜੀ ਕਰੇ ਪਿਆ ਡੰਡੋਤ ਹਰੀ-ਬਾਲ ਅੱਗੇ

ਪੰਡਤ ਬਿਰਧ ਪੂਜਨੀਕ ਸੰਸਾਰ ਦਾ

ਜੀਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿਰ ਝੁਕਦੇ ਸਨ, ਅੱਜ ਉਹ ਸਿਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਝੁਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਨੇਤਰ ਝਮਕਦਾ ਹੈ, ਉਦਾਲੇ ਨਿਗ੍ਹਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਫੇਰ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਲ ਵਿਚ ਗਿਣਤੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਹਰ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਕ ਜੋਤ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਉਸਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤਮ ਚੱਕਰ ਗਦਾ ਲਈ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਰੂਪ ਧਾਰੀ ਚਲਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਪ੍ਰੀਤ ਕੁੱਠੇ ਨਿਮਾਣੇ ਸੁਦਾਮੇ ਦੇ ਚੌਲ ਖੋਹ ਕੇ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਭੀਲਣੀ ਦੇ ਬੇਰਾਂ ‘ਤੇ ਗੀਝ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੇ ਕਦੇ ਸਿਲ ਰੂਪੀ ‘ਅਹੱਲਿਆ’ ਨੂੰ ਚਰਨ ਛੁਹਾਂ ਕੇ ਤਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦ ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ, ਓਹੀ ਇਕੱਲਾ ਬਿਰਧ ਬਾਬਾ ਸ਼ਿਵਦਤ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਲ੍ਹ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬੈਂਤ

ਲੋਕੀਂ ਆਖਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ-ਪੀਰ ਤੈਨੂੰ
ਭਾਸੇ ‘ਵਿਸ਼ਨੂੰ’ ਦਾ ਖਾਸ ਅਵਤਾਰ ਮੈਨੂੰ
‘ਬਿਦਰ’ ਵਾਂਗ ਨਿਮਾਣਾ ਹੋ, ਤੜਪਦਾ ਹਾਂ
ਤਾਰੋ ਰੂਪ ਧਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਰਾਰ ਮੈਨੂੰ
ਮੈਂ ਹਾਂ ‘ਭੀਲਣੀ’ ਦੇ ਵਾਂਗ ਅੱਤ ਹੀਣਾ
ਬਣ ਕੇ ਰਾਮ ਜੀ ਦਿਹੋ ਦੀਦਾਰ ਮੈਨੂੰ
ਪੱਥਰ ਵਾਂਗਰਾਂ ਚਰਨ ਛੁਹਾ ਆਪਣੇ
ਪ੍ਰੀਤਮ ਤਾਰ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤਾਰ ਮੈਨੂੰ

ਗੁਣ ਸਮਝੋ, ਜਾਂ ਔਗੁਣ, ਇਹ ਪ੍ਰੀਤ ਵਿਚ ਵਸਫ਼ ਹੈ, ਕਿ ਯਾਦ ਭੁਲਾਇਆਂ ਭੁਲਦੀ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਯਾਦ ਕੀਤਿਆਂ ਘਟਦੀ ਨਹੀਂ। ਏਸ ਅੱਗ ਨੂੰ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਦਬਾਉ ਇਸਦੀ ਉਮਰ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਫੋਲੇ, ਸੇਕ ਵਧੇਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੇ, ਮਿਲਨ ਦੀ ਖਿੱਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਏਹਾ ਹਾਲ ਸ਼ਿਵਦਤ ਦਾ ਹੈ। ਦਿਲ ਦੀ ਜਲਨ ਪਲੋ-ਪਲ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਜੋਗ ਨੇ ਨਿਢਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ-ਮੁਹਾਰਾ ਬੋਲੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ :

ਕਲੀ

ਲੱਗੀ ਚੋਟ ਬ੍ਰਿਹੱ ਦੀ ਦਿਲ ਨੂੰ ਟਿਕਣ ਨਾ ਦੇਂਦੀ ਏ
ਔਖਾ ਜਿਉਣਾ ਸੱਲ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲੇ ਜਰ ਕੇ
ਏਧਰ ਰਹਿਣ ਉਖੇਰਾ ਮਿਲਿਆਂ ਬਾਝ ਪਿਆਰੇ ਦੇ
ਓਧਰ ਪਿਆਰਾ ਮਿਲਦਾ ਨੈਂ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਤਰ ਕੇ
ਬਿਖੜੇ ਪੰਧ, ਸੁਣੀਂਦੀ ਔਖੀ ਘਾਟੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ
ਜਿਸਨੇ ਪਾਇਆ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਪਾਇਆ ਜਿਉਂਦੇ ਮਰ ਕੇ
ਔਗਣਹਾਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਣ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬਾ! ਕੋਈ ਨਹੀਂਗਾ
ਆਪੇ ਮਿਲ ਪਉ ਦਾਤਾ! ਤਰਸ ਦੁਖੀ 'ਤੇ ਕਰਕੇ
ਓਧਰ ਕਲਗੀ ਵਾਲੇ ਖਿੱਚੇ ਤਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ
ਪਹੁੰਚੇ ਗੰਗਾ ਕੰਢੇ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਧਰ ਕੇ
ਲੀਲ੍ਹਾ ਵੇਖੋ—ਸੰਗਤੇ—ਬਾਲਕ ਸ਼ਾਮ ਅਵਤਾਰ ਦੀ
ਮੋਹ ਲਿਆ ਪੰਡਤ ਦਾ ਮਨ ਝਾਤ ਕੰਨਾਂ ਕੋਲ ਕਰ ਕੇ
ਕਲਗੀ ਵਾਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾ ਕੇ 'ਸ਼ਾਮ' ਦਾ
ਕਰਦਾ ਦੱਤ ਅਰਜ਼ੋਈਆਂ ਸਿਰ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਧਰ ਕੇ
ਦਰਸ਼ਨ ਪਾ ਕੇ ਸੜਦੇ ਸੀਨੇ 'ਸੀਤਲ' ਹੋ ਗਏ ਨੇ
ਤੇਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪੁਚਾਇਆ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੁਆਰੇ ਹਰਿ ਕੇ

ਇਕ ਝਾਤ ਨੇ ਮਨ ਮੋਹ ਲਿਆ। ਪੰਡਤ ਦੀਵਾਨਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ,
ਕਿਸੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤਾ ਪਿਆ। ਏਸ ਦੀਵਾਨਗੀ ਦੀਆਂ ਘਰ-ਘਰ ਗੱਲਾਂ,
ਘਰ-ਘਰ ਉਪਮਾ, ਘਰ-ਘਰ ਸ਼ਰਧਾ। ਪੂਜਾ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹੋਣ ਲੱਗ
ਪਈ। ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਅੱਗੇ ਦਿਲ ਪੂਜਾ ਕਰਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਹਮ-
ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ ਰੱਜਦਾ। ਉਹ ਆਪ ਬਾਲਾ-ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ
ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦਾ।

‘ਥੋੜ’ ਤੇ ‘ਲੋੜ’ ਬੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਗਤੇ ਤੇ
ਜ਼ੋਰਾਵਰਾਂ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਫਤਹਿ ਚੰਦ ਮੈਣੀ ਤੇ
ਉਹਦੀ ਰਾਣੀ ਦਰ-ਦਰ ਭਟਕਦੇ ਅੱਜ ਸ਼ਿਵਦੱਤ ਦੇ ਦਰ ਵੀ ਪਹੁੰਚੇ। ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ

ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨੇ ਫਕੀਰ ਬਣਾ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਜਾਚਕਾਂ ਵਾਂਗ ਪੱਲਾ
ਪਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਲੱਗੇ।

ਕੋਰੜਾ

ਰਾਜਾ ਰਾਣੀ—ਦੋਵੇਂ—ਗਲ ਪੱਲਾ ਪਾਇਕੇ
ਸ਼ਿਵਦੱਤ ਤਾਈਂ ਆਖਦੇ ਸੁਣਾਇਕੇ
ਹਾਰ ਕੇ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਦਰ ਡਿੱਗੇ ਆਣ ਕੇ
ਪੰਡਤ ਜੀ, ਰੱਖ ਲਓ ਨਿਮਾਣੇ ਜਾਣ ਕੇ
ਹੋਰ ਨਾਹੀਂ ਥੋੜ, ਬੱਸ, ਕਮੀ ਲਾਲ ਦੀ
ਭਿੱਛਿਆ—ਸੁਆਮੀ!—ਪਾ ਦੇ ਇਕ ਬਾਲ ਦੀ
ਖਾਲੀ ਝੋਲੀ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਬੈਰ ਪਾਈਏ ਜੀ
ਤੇਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਓਂ ਨਾ ਖਾਲੀ ਜਾਈਏ ਜੀ
ਤੇਰੀ ਮੋਹਰ ਨੇ 'ਜਗਤ ਸੇਠ' ਤਾਰਿਆ
'ਮਾਧੋ' ਵਾਲਾ ਬੇੜਾ ਬੰਨੇ ਲਾਇਆ ਪਿਆਰਿਆ
ਤੇਰਾ ਜੱਸ ਸਾਰਾ ਹੈ ਜਹਾਨ ਗਾਵੰਦਾ
ਹਰ ਕੋਈ ਮੰਗੀਆਂ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪਾਵੰਦਾ

“ਹੇ ਮਿਹਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪੰਡਤ! ਦਇਆ ਕਰੋ। ਦਾਨੀਆਂ ਦੇ ਦਰ ਬੰਦ
ਨਹੀਂ ਸੋਭਦੇ। ਤੇਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਓਂ ਜਗਤੇ ਸੇਠ ਦੇ ਸੁੱਕੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਫਲ ਲੱਗ ਸਕਦਾ
ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਵੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰ। ਤੇਰੀ ਦਿਆਲਤਾ ਨਾਲ ਮਾਧੋ ਦੇ ਘਰ
ਉਜਾਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦੋ ਲਕੀਰਾਂ ਮਾਰ ਦਿਹ।
ਅਸੀਂ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਹਾਂ, ਅਪਰਾਧੀ ਹਾਂ, ਪਾਪੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਆਪ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਹੋ।”
ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਜਾ ਤੇ ਰਾਣੀ, ਪੰਡਤ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਡਿਗ ਪਏ। ਪੰਡਤ ਦੇ
ਨੇਤਰ ਕਿਸੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਨ। ਉਹ ਦੋ ਹੋਰ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ-ਜੋਤ
ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨੇਤਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ, ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਉਂ ਕਿਹਾ :-

ਜੰਗਲਾ

ਸੁਣ ਇਹ ਬਾਤ ਕਿਹਾ ਦੱਤ ਅੱਗੋਂ
ਸੁਣ ਐ ਰਾਜਨ ਪਿਆਰੇ

ਇਹ ਸਭ ਚੋਜ ਓਸੇ ਦੇ, ਜਿਸਨੇ
 ਕਈ ਸਵਾਲੀ ਤਾਰੇ
 ਸਭ ਨੂੰ ਫਲ ਦੇਵਣ ਮੂੰਹ ਮੰਗੇ
 ਦਾਤਾ ਦੇਵਣ ਹਾਰੇ
 ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਨਿਉਣ ਪੈਗੰਬਰ
 ਮੈਂ, ਤੂੰ ਕੌਣ ਵਿਚਾਰੇ?

ਭਿਖਾਰੀ ਤੇ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਕਿ ਅੰਦਰ ਕੀ ਕੁਛ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾ ਮੰਗੀ ਜਾਣ 'ਤੇ ਪੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਵੀ ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਪਰਸੰਨ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਓਸੇ ਰਸ ਸਵਾਲੀ ਵਾਂਗ ਕੁੰਡੀ ਖੜਕਾਈ ਗਿਆ। ਸ਼ਿਵਦੱਤ ਨੇ ਬਹੁਤ ਯਕੀਨ ਦਵਾਇਆ, ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਹੇ ਦੇਵਤਾ! ਦੱਸ, ਉਹ ਕੌਣ ਰੱਬੀ ਜੋਤ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਅੱਗੇ ਤੂੰ ਵੀ ਇਕ ਸਵਾਲੀ ਹੈਂ?”

ਸਾਕਾ

ਅੱਗੋਂ ਰਾਜਾ ਬੋਲਦਾ ਫਿਰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਂ ਕੇ
 ਕੌਣ ਵਲੀ ਅਵਤਾਰ ਉਹ? ਦੱਸੋ ਸਮਝਾਂ ਕੇ
 ਦਰ ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਜਾ ਬਹਾਂ ਮੈਂ ਧੂਣੀ ਤਾਂ ਕੇ
 ਚਰਨ ਪਕੜ ਲਾਂ ਓਸਦੇ ਗਲ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ
 ‘ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ’ ਆਖਾਂ ਕੁਰਲਾਂ ਕੇ
 ਕਰੋ ਸਪੁੱਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਫਲ ਡਾਲੀ ਲਾ ਕੇ

ਪੰਡਤ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ, “ਜਿਸਦੇ ਪਰਗਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਾਪ ਰੂਪੀ ਹਨੇਰਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਜਿਸਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਠੰਢ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਕੰਗਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਮੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਮਰ ਕੇ ਜੀਉਣ ਦਾ ਵੱਲ ਦੱਸਣ ਆਇਆ ਹੈ। ਓਹੀ, ਜੋ ਹਰ ਘਟ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਹੈ। ਓਹੀ, ਜੋ ਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਬੁਲਾਏ ਆ ਵੱਸਦਾ ਹੈ। ਓਸੇ—ਮੇਰੇ ਬਾਲਾ ਪ੍ਰੀਤਮ—ਦੀ ਯਾਦ ਕਰੋ। ਧੂਣੀਆਂ ਤਪਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਪਾਖੰਡ ਤੇ ਵਿਖਾਵੇ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਯਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ, ਉਹ ਆਪ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਸ.....।”

ਮਿਰਜਾ

ਅੱਗੋਂ ਸ਼ਿਵਦੱਤ ਆਖਦਾ
ਸੁਣਿਓਂ ਨਾਲ ਧਿਆਨ
ਤਾਰਨ ਆਇਆ ਜਗਤ ਨੂੰ
ਦਿਹ ਧਰ ਕੇ ਭਗਵਾਨ
'ਬਾਲਾ-ਪ੍ਰੀਤਮ' ਦਾਸ ਦਾ
ਪਰਗਟ ਵਿਚ ਜਹਾਨ
ਪੀਰ, ਨਬੀ, ਅਵਤਾਰ ਉਹ
ਰਾਮ, ਰਹੀਮ, ਰਹਿਮਾਨ
ਲੋੜ ਨਾ ਬਾਹਰੋਂ ਭਾਲ ਦੀ
ਅੰਦਰ ਧਰੋ ਧਿਆਨ
ਆਪੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣਗੇ
ਸਾਬਤ ਰੱਖ ਈਮਾਨ
ਭਜਨ ਕਰੋ ਕਰਤਾਰ ਦਾ
ਜਿਸ ਦੇ ਜੀਅ ਪਰਾਨ
'ਸੀਤਲ' ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ
ਮਿਟ ਜੈ ਆਵਣ ਜਾਣ

ਦਿਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆਈ, ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਦੋਵੇਂ ਘਰ ਨੂੰ ਪਰਤੇ, ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੱਸ ਗਿਆ। ਇਕ ਨਵੀਂ ਝਾਹ, ਨਵਾਂ ਚੌਂ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਵੱਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਜਿਥੇ ਬਹਿੰਦੇ, ਜਿਸ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ, ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ। ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਦਿਲ ਜੁੜਦਾ, ਤਾਂ ਐਉਂ ਭਾਸਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਬਾਲਾ-ਪ੍ਰੀਤਮ, ਅਕਾਲ ਮੂਰਤੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖਲੇ ਹਨ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਐਉਂ ਅਰਜ਼ੋਈਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ :

ਕਲੀ

ਦੋਵੇਂ-ਰਾਜਾ, ਰਾਣੀ-ਬੈਠੇ ਅੰਦਰ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ
ਕਲਗੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨੇ ਯਾਦ ਹਰਦਮ ਕਰਦੇ

ਕਹਿੰਦੇ, ਆਵੋ ਦਰਸ ਦਿਖਾਵੋ ਬਾਲਾ-ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ!
 ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਖਲੇ ਸਵਾਲੀ, ਦਾਤਾ! ਤੇਰੇ ਦਰ ਦੇ
 ਤੇਰੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਮਾਧੋ ਵਰਗੇ ਤਰ ਗਏ ਨੇ
 ਜਗ ਪਏ ਬੁਝੇ ਚਰਾਗ 'ਜਗਤੇ' ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੇ
 ਤੇਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾ ਕੇ ਕੋੜ੍ਹੇ ਰਾਜੀ ਹੋ ਗਏ ਨੇ
 ਲੰਗੜੇ-ਲੂਲੇ ਵੇਖੇ ਨੇ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਤਰਦੇ
 ਤੇਰੀ ਮੋਹਣੀ ਮੂਰਤ ਮੋਹ ਲਿਆ ਵੱਡੇ ਨਵਾਬਾਂ ਨੂੰ
 ਆਜਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਨੇ ਸਿਰ ਚਰਨਾਂ ਉਤੇ ਧਰਦੇ
 ਪੰਡਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਮਾਲਾ ਫੜ ਲਈ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦੀ
 'ਭੀਖਣ' ਵਰਗੇ ਸਿਜਦੇ ਕਦਮਾਂ 'ਤੇ ਕਰਦੇ
 ਤੇਰੇ ਦਰ ਤੋਂ ਮੰਗੀਆਂ ਮਿਲਨ ਮੁਰਾਦਾਂ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ
 ਚਰਨੀਂ ਛੁਹ ਕੇ ਜਿਉਂ ਪਏ ਹਉਮੈਂ ਵਿਚ ਮਰਦੇ
 ਜਿੱਥੇ ਐਨੇ ਤੈਥੋਂ ਦਾਤਾ! ਭਿੱਛਿਆ ਲੈ ਗਏ ਨੇ
 ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਵੀ 'ਕੇਰਾਂ ਨਜ਼ਰ ਮਿਹਰ ਦੀ ਕਰ ਦੇ
 ਪਾ ਦੇ ਖੈਰ ਪੁੱਤਰ ਦਾ, ਮੰਨ ਫਰਯਾਦ ਸਵਾਲੀ ਦੀ
 ਸਾਡੀ ਝੋਲੀ ਦਾਤਾ! ਰਹਿਮਤ ਨਾਲ ਭਰ ਦੇ
 ਬਖਸ਼ਣ ਹਾਰੇ! ਲਗੀਆਂ ਰਹਿਣ ਉਡੀਕਾਂ ਤੇਰੀਆਂ
 ਹੰਝੂ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚੋਂ 'ਸੀਤਲ' ਜੀ ਝਰਦੇ

ਕਿਸੇ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਸੁਆਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਫ਼ਾਨੀ ਚੀਜ਼ਾਂ
 ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਐਨਾ ਗੁਆਚ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਰੱਬੀ
 ਨੂਰ ਦੀ ਯਾਦ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਕਹਿਣਾ? ਦਿਲ ਟਿਕ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਂਤ ਸਾਗਰ
 ਵਾਂਗ ਖਾਹਸ਼ਾਂ ਰੂਪੀ ਲਹਿਰਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਗੂੰਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਪੁੱਤਰ ਦੀ
 ਲਾਲਸਾ ਘਟਦੀ ਗਈ ਤੇ ਉਹਦੀ ਥਾਂ ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਇੱਛਿਆ-ਰਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮ
 ਨੇ ਲੈ ਲਈ। ਸਭ ਤਮੰਨਾਂ ਮੁੱਕ ਗਈਆਂ। ਇਕ ਉਸ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ
 ਉਮੰਗ ਰਹਿ ਗਈ। ਖਾਸ ਕਰ ਰਾਣੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ-ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ-ਨਾਮ
 ਬੁਮਾਰੀ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਗਈ। ਉਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਇਉਂ ਮਗਨ
 ਰਹਿੰਦੀ :

ਕਬਿੱਤ

ਗਲ ਵਿਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ, ਕਰੇ ਅਰਦਾਸ ਮੈਣੀ
ਆਵੇ ਤਾਰਨਹਾਰ ਆਵੇ, ਆਵੇ ਦੇਰ ਲਾਵੇ ਨਾ
ਬੱਸ ਹੁਣ ਸਿੱਕ ਇਕੋ ਆਪ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਦੀ ਏ
ਚੰਨ ਜੀ! ਚਕੋਰ ਵਾਂਗ ਐਨਾ ਤਰਸਾਵੇ ਨਾ
ਰੋਂਦਿਆਂ ਦਾ ਦੀਦਿਆਂ 'ਚੋਂ ਨੀਰ ਵੀ ਨਿਖੁੱਟ ਗਿਆ
ਮੁਖੜਾ ਨੂਰਾਨੀ ਮੇਰੇ ਨੈਣਾਂ ਤੋਂ ਛੁਪਾਵੇ ਨਾ
ਤੇਰੇ ਹੋ ਕੇ, ਤੇਰੇ ਦਰ ਡਿੱਗੇ, ਤਾਰੇ ਮਿਹਰ ਧਾਰੇ
'ਸੀਤਲ' ਅਸਾਡੇ ਪਾਪਾਂ ਵੱਲ ਜੀ! ਤਕਾਵੇ ਨਾ

ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਿਆਂ-ਕਰਦਿਆਂ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਤੇ ਸੁਰਤ ਕਿਸੇ
ਅਗੰਮੀ ਦੇਸ ਵਿਚ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀ! ਐਉਂ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਰੂਪ
ਬਾਲਕ-ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਇਲਾਹੀ ਨੂਰ-ਹਸੁੰ ਹਸੁੰ ਕਰਦਾ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਆ
ਵੜਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹਦੀ, ਤਾਂ ਬਿਰਹੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਾਂਗ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ
ਸਭ ਸੁੰਵ ਭਾਸਦੀ। ਕਦੇ ਰਾਤ ਜ਼ਰਾ ਅੱਖ ਲਗਦੀ, ਤਾਂ ਓਹੀ ਸੁੰਦਰ ਮਨ-
ਮੋਹਣੀ ਮੂਰਤ 'ਮਾਂ ਮਾਂ' ਕਹਿੰਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਆ ਬਹਿੰਦੀ। ਪਰ ਜਾਂ ਅੱਖ
ਖੁਲ੍ਹਦੀ, ਤਾਂ ਲੰਘ ਗਏ ਰਾਹੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਾਨ ਵਾਂਗ, ਕੇਵਲ ਯਾਦ ਹੀ
ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ।

ਇਹ ਲਗਨ ਵਧਦੀ-ਵਧਦੀ ਹੱਦ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਰਾਣੀ ਦੀਵਾਨੀ
ਹੋ ਗਈ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਉਹੋ ਧੁਨ, ਉਹੋ ਵਹਿਣ। ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਮਰਜ਼ ਸੌਦਾਅ ਦੇ ਦਰਜੇ
ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਵੇਖੋ ਰਾਣੀ, ਗਲ ਵਿਚ ਪੱਲਾ ਪਾਈ ਕੈਸੀ ਦਿਲ ਹਿਲਾ
ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ :

ਝੋਕ

ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਰਾਣੀ ਕੂਕਾਂ ਹੈ ਮਾਰਦੀ
'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਹੈ ਹਰਦਮ ਉਚਾਰਦੀ
ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਖੜਕਦੀ ਤਾਰ ਕਰਤਾਰ ਦੀ
ਤੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਉਂ ਦਮਕੇ ਤਰਬ ਸਤਾਰ ਦੀ

ਕਹਿੰਦੀ : ਹੁਣ ਹੋਰ ਝੱਲਣ ਦਾ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਤਾਨ ਜੀ
ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਨ ਜੀ
ਉ, ਪਿਆਰੇ ਜੀ! ਦਰਸ ਦਿਖਾਵੇ

ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨੂੰ, ਰੱਬਾ! ਬੈਠੀ ਪਛਤਾਉਨੀ ਆਂ
ਸੱਧਰਾਂ ਦੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਕਾਗ ਉਡਾਉਨੀ ਆਂ
ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਪੱਟੀ ਉੱਤੇ ਔਸੀਆਂ ਪਾਉਨੀ ਆਂ
ਆਉਂਦਿਆਂ ਰਾਹੀਆਂ ਨੀਝਾਂ ਲਾ ਲਾ ਤਕਾਉਨੀ ਆਂ

ਟੁਟਦੀ ਹੈ ਆਸ, ਮੇਰੇ ਮੁਕਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰਾਨ ਜੀ
ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ! ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵੇ, ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਨ ਜੀ
ਉ, ਦਾਤਾ ਜੀ ! ਦਰਸ ਦਿਖਾਵੇ

ਕੱਸੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤਣਾਵਾਂ ਤੁਣਕੇ ਦੇ ਡੋਰ ਨੂੰ
ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਵਿਛੋੜੇ, ਆਖਾਂ ਕੀ ਹੋਰ ਨੂੰ
ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ ਬੋਰੀ ਲਭਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਚੋਰ ਨੂੰ
ਸਾਡਾ ਕੀ ਉਜ਼ਰ ? ਜੇ ਮੰਨੋ ਆਪ ਨਾ ਜ਼ੋਰ ਨੂੰ

ਬਿਰਹੋਂ ਨੇ ਖਾ ਲਈ ਹੁਣ ਤਾਂ ਦਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾਨ ਜੀ
ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ! ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਨ ਜੀ
ਉ, ਦਾਤਾ ਜੀ! ਦਰਸ ਦਿਖਾਵੇ

ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖਬਰ ਜਾਲ ਕਦ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇ ਪਾ ਲਿਆ
ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਰੋਗ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਲਾ ਲਿਆ
ਚਿਖਾ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ 'ਤੇ ਤਨ ਮਨ ਹੈ ਜਾਲਿਆ
ਜਿਉਂਦੀ ਜਿੰਦ, ਲੋਕੋ! ਮੈਨੂੰ ਬਿਰਹੋਂ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ

‘ਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਗੀਤ’ ਭਲਾ ਕੀ ਜਾਣੇ ਜਹਾਨ ਜੀ?
ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ! ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਨ ਜੀ
ਉ, ਦਾਤਾ ਜੀ! ਦਰਸ ਦਿਖਾਵੇ

ਗੁਜ਼ਰੇ ਕਈ ਜਨਮ, ਪਿਆਰੇ, ਵੇਖੇ ਦੀਦਾਰ ਜੀ
ਐਨਾ ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ ਜਿੰਦ ਸਕਦੀ ਸਹਾਰ ਜੀ

ਕਿਹੜੀ ਹੈ ਘੜੀ? ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਮਰ ਜੂ ਬੀਮਾਰ ਜੀ
ਮੁੜ ਗਈ ਹੈ ਮੌਤ ਖਾਲੀ ਆ ਕੇ ਕਈ ਵਾਰ ਜੀ
ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੱਡਾਂ ਵਿਚ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ਪ੍ਰਾਨ ਜੀ
ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵੋ, ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਨ ਜੀ
ਓ, ਦਾਤਾ ਜੀ ! ਦਰਸ ਦਿਖਾਵੋ

ਆਵੋ ਹੁਣ ਦਰਸ ਦਿਖਾਵੋ, ਹੋਰ ਤਰਸਾਵੋ ਨਾ
ਬਿਰਹੇ ਦੇ ਸੱਲੇ ਦਿਲ 'ਤੇ ਠੋਕਰਾਂ ਲਾਵੋ ਨਾ
ਝੱਲਣ ਦੀ ਹੱਦ ਹੁਣ ਹੋ ਗਈ, ਹੋਰ ਅਜ਼ਮਾਵੋ ਨਾ
ਸੜਦਾ ਦਿਲ 'ਸੀਤਲ' ਕਰ ਦਿਓ, ਅਝਕੋ ਨਾ, ਆਵੋ ਨਾਂ
ਕਹਿੰਦੇ : 'ਜੋ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇ, ਸੋ ਪਾਵੇ ਭਗਵਾਨ ਜੀ'
ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ! ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵੋ, ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਨ ਜੀ
ਓ, ਦਾਤਾ ਜੀ ! ਦਰਸ ਦਿਖਾਵੋ

ਰਾਣੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੀ-ਕਰਦੀ ਬੇਸੁੱਧ ਹੋ ਗਈ। ਦੁਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੁਰਤ
ਸੌਂ ਗਈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਨਗਰ ਵਿਚ ਜਾ ਜਾਗੀ। ਹੰਝੂਆਂ ਦੀ ਝੜੀ ਤੇ
ਨਿਹੇਰਿਆਂ ਦੀ ਪੌਣ ਨੇ ਉਸ ਅਰਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਦਿਲ ਮੋਹ ਲਿਆ।
ਮੇਰੇ ਬਾਲਾ-ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਣੀਆਂ ਦਾ ਜਥਾ ਲਈ 'ਮੈਣੀ' ਦੇ ਘਰ ਆ ਪੁੱਜੇ, 'ਮਾਂ-
ਮਾਂ' ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੌੜ ਕੇ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਆ ਬੈਠੇ, ਗਲ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਲਈ ਤੇ
ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਿਹਾ, "ਮਾਂ! ਮੈਂ ਆ ਗਿਆ।"

ਮੈਣੀ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਦੀ, ਤੇ ਓਵੇਂ ਹੀ-ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, "ਲਾਲ! ਤੁਸੀਂ ਅੱਗੇ
ਵੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਓ, ਨਿਤ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਵਾਜਾਂ ਮਾਰਦੇ ਓ, ਪਰ
ਜਦ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹਾਂ, ਨੱਸ ਜਾਂਦੇ ਓ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਅੱਖਾਂ ਹੀ
ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਾਂਗੀ। ਨਾ ਦਿਲ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹਾਂ, ਤੇ ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ।"

ਏਸ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੀ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ
ਉਪਜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਏਸ ਰਮਜ਼ ਨੂੰ ਕੀ ਜਾਣੇ? ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਦਿਲ ਵੀ
ਕੋਈ ਦਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਹੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾਤਾ! ਜਿਸ 'ਤੇ ਤੂੰ ਰੀਝਦਾ ਹੈਂ, ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ
ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈਂ। ਜਿਸ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਤੂੰ ਹੈਂ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ
ਨਹੀਂ, ਉਸ ਵਿਚ ਤੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਵੇਖ ਲੌ, ਜਿਸ ਘਟ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਵੱਸਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਆਪ ਵੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬੈਂਤ

‘ਮੈਣੀ’ ਮੀਟ ਅੱਖਾਂ ਲਿਵ ਲਾਈ ਬੈਠੀ
ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਚਲ ਤਾਰਨਹਾਰ ਆਇਆ
ਲੈ ਕੇ ਨਾਲ ਟੋਲੀ ਸੌ ਕੁ ਹਾਣੀਆਂ ਦੀ
ਜਪਦਾ ਮੂੰਹੋਂ ‘ਕਰਤਾਰ ਕਰਤਾਰ’ ਆਇਆ
ਵਿਹੜੇ ਮੈਣੀ ਦੇ ਆਣ ਕੇ ਚਰਨ ਪਾਏ
ਸੁੰਵੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਲਾਉਣ ਬਹਾਰ ਆਇਆ
ਕਹਿਕੇ ‘ਮਾਂ’ ਗੱਲਵੱਕੜੀ ਆਣ ਪਾਈ
ਘਰ ‘ਜਸੋਧਾਂ’ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਰਾਰ ਆਇਆ
ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਮੈਣੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂ
ਸੁੰਵੀ ਗੋਦ ਨੂੰ ਭਾਗ ਦਾਤਾਰ ਲਾਇਆ
‘ਸੀਤਲ’ ਵੇਖ ਤੂੰ ਰੰਗ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ
ਬਣ ਕੇ ਪੁੱਤ, ਤਾਰਨ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਆਇਆ

‘ਮੈਣੀ’ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ, ਤਾਂ ਗੁਜਰੀ ਦਾ ਦੁਲਾਰਾ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਮੁਸਕਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਮਾਂ! ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਏ, ਕੁਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿਹ!”

ਮੈਣੀ ਵੇਖ ਕੇ ਨਦਰੋਂ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਈ, ਘੁੱਟ ਕੇ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ, ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਰੱਬ ਵੱਸ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਗੋਲੀ ਨੂੰ ਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਮੇਰੇ ਬਾਲਾ-ਪ੍ਰੀਤਮ ਵਾਸਤੇ ਮਿਠਿਆਈ ਲਿਆਓ।”

“ਨਹੀਂ ਮਾਂ! ਜੇ ਪੂਰੀਆਂ ਤੇ ਛੋਲੇ ਤਲ ਕੇ ਅੰਦਰ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਉਹ ਖਾਣੇ ਨੇ!” ਮੇਰੇ ਦਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਏਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਤਾਂ ਮੈਣੀ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਜੀਉਂਦੀ ਉਠੀ, ਚਰਨ ਧੂੜ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਲਾਈ, ਛੋਲੇ ਤੇ ਪੂਰੀਆਂ ਛਕਾ ਕੇ ਗਦ ਗਦ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਹਨ ਉਸ ਪ੍ਰੇਮ ਵਣਜਾਰੇ ਦੇ ਬਾਲ ਚੋਜ।

ਪਟਨੇ ਵਿਚ 'ਮੈਣੀ ਸੰਗਤ' ਬੜੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ, ਤੇ ਅਜੇ ਤਕ ਲੰਗਰ ਵੀ
ਛੋਲੇ ਪੂਰੀਆਂ ਵਰਤਦਾ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਿਖਿਆ, ੨੪-੧੨-੩੬ ਈ.